

Het is een feit, dat de Diëng en met name de Tegal Pangonan ten tijde van JUNGHUHN veel sterker beboscht was dan heden ten dage nog het geval is, doch het lijkt me niet twijfelachtig, ook in verband met de andere bekende vindplaatsen, dat JUNGHUHN, die het bosch als vindplaats noemt — en nog wel oerbosch! — een

afwijkende standplaats moet hebben bezocht. *Polygonum plebejum* groeit altijd op open plaatsen; op den Diëng geeft ze zelfs de voorkeur aan (althans tijdelijk) moerassigen bodem. Inderdaad zijn sommige der vindplaatsen in de Zandzee ook periodiek vochtig.

Nog een andere vindplaats is er bekend geworden, welke toenmaals aan Dr DANSER onbekend was, nl. Lombok, waar Dr TENGWALL haar in October 1925 aan het zandstrand van den Segara Anak (Piek van Rindjani) op ca 2000 m zeehoogte aantrof.

De soort is bekend van Afrika en Azië tot Australië; in het Maleische gebied is ze alleen nog in de Philippijnen en wel op Luzon gevonden, waar ze volgens MERRILL op open plaatsen langs riviertjes op geringe zeehoogte voorkomt en in de bergprovincie

Benguet tot op 1400 m zeehoogte is gevonden. Dit is nogal in tegenstelling met wat we boven omtrent het voorkomen op Java opmerkten. Daar is ze slechts ééns beneden de 1450 m gevonden en wel door Dr BREMEKAMP aan den voet van den waterval Ramboetmojo op den Tengger, hetgeen toegeschreven moet worden aan een verspreiding der vruchtjes door het water.

C. G. G. J. VAN STEENIS.

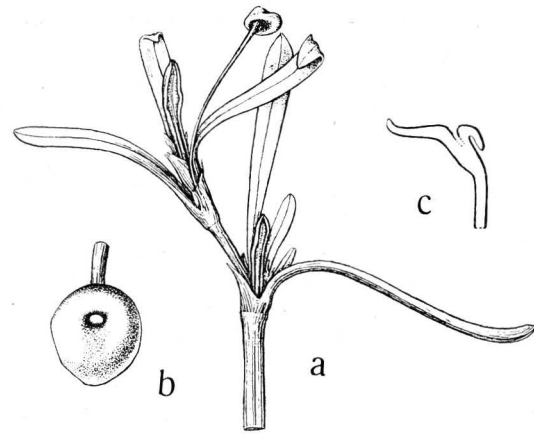


Fig. 4. Bekertje aan *Polygonum plebejum* R.BR.
a. Stengeltop (ruim 3 ×), b. Bekertje van
boven gezien, c. Schematische doorsnede
hiervan (ruim 6 ×).

KORTE MEDEDEELINGEN

Gynura crepidioides Bth. ingevoerd op Sumatra's Oostkust. — In den vorigen jaargang (blz. 7 — 8) maakte de heer JOCHEMS eenige interessante opmerkingen over een op Sum. O.K. nieuw ingevoerde composiet, welke tot het geslacht *Gynura* moest behooren, doch waarvan destijds de soort niet thuis gebracht kon worden. Hoewel ik bij die gelegenheid van dit geslacht een voorloopige revisie voor Ned. Indië samenstelde; mocht het ook toen niet gelukken de soort te vinden. In het in 1931 verschenen 6de (supplement-)deel van TRIMEN's „Handbook of the Flora of Ceylon”, dat mij een dezer dagen in handen kwam, staat echter een *Gynura* opgegeven, welke ongetwijfeld identiek is met die van Sum. O.K. Deze is inheemsch in tropisch Afrika en, hoewel sinds kort in Ceylon ingevoerd, is het volgens het aangehaald boekwerk daar nu „a very common weed in cultivated ground”. Dit klopt geheel met haar gedrag op Sum. O.K., waar ze volgens den heer JOCHEMS over de geheele Oostkust vanaf de laagvlakte tot op de hoogste bergtoppen algemeen is en blijkbaar dus een ware zegetocht over Sumatra in den zin schijnt te hebben. Rest nog te vermelden, dat de bladeren bij stuk wrijven een geur verspreiden gelijkend op die van *Pelargonium*, de zg. „geranium”. Met belangstelling zien we gegevens tegemoet over haar optreden in andere deelen van Sumatra.

VAN STEENIS.

Toen de heer JOCHEMS het in deze aflevering opgenomen artikel over de „Tuinonkruiden” schreef, had hij bovengenoemde *Gynura* nog niet in zijn tuin aangetroffen, doch sedert dien tijd is zij ook hier opgetreden.

RED.

Felis viverrina. — Een tijdje geleden kwam in dit tijdschrift de vraag ter sprake, of de „vischkat” inderdaad visch eet! Een paar waarnemingen, die het hunne kunnen bijdragen ter beantwoording van deze vraag, mogen hier volgen:

De heer HANS DOCTERS VAN LEEUWEN schreef mij do. 20 October 1931 uit Bilthoven over de Javaansche vischkatten van Artis te Amsterdam. Hij zegt o.a.: „Hier eten ze veel visch, maar ook gewoon vleesch”. Dit gedrag wijkt dus al reeds af van wat de, eveneens in gevangenschap levende, vischkat van den heer DELSMAN te zien geeft, waarvan namelijk genoemde heer schrijft: „het dier versmaadt visch ten eenenmale en accepteert slechts vleesch”.

Van den heer E. B. MULDER Jr te Pamanoe kan kreeg ik een ander, nog veel waardevoller bericht. Genoemde heer schrijft mij: „Wel had ik een aardige ontmoeting met een vischkat. Dat dier zag ik in het volle licht van mijn zeer sterke electriche lamp een visch *met de klauw uit het water slaan*! Dat alles gebeurde terwijl ik de kat met de electriche lamp belichtte. Het dier trok zich daar blijkbaar weinig van aan. Ik heb er echter geen schot op willen doen, aangezien de plaats, waar het dier zich bevond, een modderbank was, waar een mensch tot zijn middel in wegzinkt. De waarneming op zich zelf was echter interessant genoeg”. Men zou natuurlijk kunnen meenen, dat de heer MULDER zich nog op de een of andere wijze zou hebben kunnen vergist. Deze „mogelijkheid” wordt echter des te kleiner, wanneer men verneemt, dat genoemde heer omstreeks dien zelfden tijd in die zelfde buurt inderdaad een vischkat schoot, waarvan hij mij schedel en huid ten geschenke aanbood!

SODY.

Spathodea. — In het vierde boekje uitgegeven door de Ned. Ind. Natuurhistorische Vereeniging vind ik op blz. 11 weder de mening verkondigd, dat de *Spathodea*-bloemen regenwater opvangen en dat allerlei vogels, vooral koetilan's die natuurlijke waterbakjes wel gebruiken om er hun dorst in te lessen. De bloemen van deze boom duren echter slechts één dag, zij gaan in de nanacht open en worden reeds zeer vroeg in de morgen door de vogels bezocht. Slechts wanneer het dus gedurende die korte tijd tussen het opengaan en het bezoek van de vogels regende, zouden de vogels er water in kunnen vinden. Bovenstaande opvatting is dan ook volkomen onjuist.

In de kroon bevindt zich geen regenwater, maar zeer dun vloeibare honig, die door de bloem zelf afgescheiden wordt. En op deze honig komen vele vogels: koetilan's, tjampierlings, djalak's, kaleng mas, wielewalen, sela goentings, ja zelfs de lijsters af, niet om regenwater te drinken, dat als het 's nachts geregend heeft, overal wel te vinden zou zijn. De bloem wordt spuitjesbloem genoemd, omdat zich in de gesloten kelk van de bloemknoppen water bevindt. Als deze kelk openbarst en de kroon zich ontplooit, loopt dit water weg. De zich in de kroon bevindende suikeroplossing (honig) wordt door nectariën (honigklieren) afgescheiden.

Nu ik het toch over dit aardige boekje heb, kan ik niet nalaten op te merken, dat ik het zeer jammer vind, dat het ontsierd wordt door de verzonnen, niets zeggende, vaak lachwekkende Hollandse namen voor allerlei Indiese planten, zoals kippetjes-orchidee voor *Aerides*; olifantssnuit voor *Stachytarpheta* (welke plant in het werkje van mevrouw GEERTS-RONNER bovendien een andere Hollandse naam draagt); molentjes-bloem voor *Congea*, vacantielokken voor *Beaumontia*; loopend vuurtje voor *Leonitis* en tenslotte, wat is de tekening van de kanarivlinder op blz. 19 afschuwelijk uitgevallen.

Overigens mijn hulde voor dit nuttige werkje.

W. DOCTERS VAN LEEUWEN.

Rotan-mieren. — Rotan-mieren als bedoeld in het artikel van F. J. NAINGGOLAN in het laatste Juni-nummer komen in Koetai in het lage heuvelland vrij veel voor. Te oordeelen naar den blad vorm, nl. dien van een ruit, is de koetaische rotan semoet waarschijnlijk ook een *Korthalsia*-soort. Hoewel in den regel het geruisch werd gehoord bij het tegen de plant stooten of strijken, vernamen we het ook wel een enkele maal op eenigen afstand van het boschpad zonder dat van een aanraking sprake kon zijn geweest, doch mogelijk werden de mieren reeds gestoord door het gedreun der voetstappen. Met andere rimboelopers, wien dit verschijnsel der kloppende mieren ook bekend is, hebben we ons eveneens afgevraagd, hoe de mieren elkaar het sein zouden doorgeven voor het gelijktijdig kloppen; we veronderstellen, dat het, aangezien de tusschenpoozen tusschen de opeenvolgende ruischgeluiden even lang zijn, dat het een gevoel voor tijd of rythme is, dat de mieren op hetzelfde moment alle tot het kloppen aanzet. De bedoeling zal wel zijn om er den vijand mee af te schrikken.

Samarinda, 9 Juni 1932.

H. WITKAMP.

„Orkestmier”. — Met zeer veel belangstelling las ik in het laatste nummer van De Tropische Natuur het artikel van den heer NAINGGOLAN over de awe sidom. Het wekte oude herinneringen op aan een verschijnsel, dat ik op Celebes nooit waarnam, maar wel in Zuid Sumatra. Begin 1924 liep ik met mijn toenmaligen chef, den heer VAN ROOSENDAEL, in de Niroe-reserve, toen wij een hoogst eigenaardig gedruisch waarnamen, waarvan wij meenden, dat het van grooten afstand kwam, totdat een der koelies ons wees, dat het uit de ochrae van een vrij dikke rotan kwam, welke ochrae door mieren bewoond werden. Wij doopten deze soort „orkestmier”, want het ruischen had met zoo regelmatige intervallen plaats, dat het leek of er een kapelmeester bij was. Drie langzame tellen en dan bzzz! — Sinds dien nam ik dit verschijnsel ook nog waar op andere plaatsen in Zuid Sumatra.

STEUP.

Leptospermum javanicum Bl. — In De Tropische Natuur van 1927, pag. 185, vermeldt de heer DOCTERS VAN LEEUWEN, dat de bloeitijd van deze boom zeer kort zou zijn en in de maanden Mei en Juni valt, tenminste wat zijn eigen waarnemingen op de Pangrango-top betreft. Tevens deelt de genoemde onderzoeker mee, dat SCHIMPER de boom in December op de Pangrango in bloei vond, terwijl hijzelf op de Singgalang-top in de Padangse Bovenlanden de bloei in Januari vaststelde.

Ik kan nu mededelen, dat de *Leptospermum*-bomen op de Singgalang ook in Mei bloeien. Bij de heer STOUTJESDIJK, Opperhoutvester alhier, zag ik einde Mei jl. bloeiende takken, van de Singgalang-top afkomstig.

In De Tropische Natuur van 1928, pag. 64, schreef ik over de buitengewone hardheid van het *Leptospermum*-hout op grote hoogte op de Ophir. Sedert vernam ik van een houtvester, dat het hout van deze boom, van lagere groeiplaatsen afkomstig, zich volstrekt niet door grote hardheid zou kenmerken. Dit zou een bewijs te meer zijn voor mijn veronderstelling, in mijn bovenaangehaalde mededeling reeds geopperd, dat die grote hardheid een rechtstreeks gevolg zou zijn van de geringe groeisnelheid van bomen op grote hoogte.

Volgens inlichtingen, door de heer STOUTJESDIJK ingewonnen, is de Minangkabause naam van de betreffende boom b o n a i.

Fort de Kock, Mei 1932.

EDW. JACOBSON.

De kantjil. — Op blz. 112 van dezen jaargang beschrijft de heer DAKKUS hoe de kantjil (*Tragulus*) na opgejaagd te zijn, een groote snelheid kan ontwikkelen, maar enkele oogenblikken later reeds geheel uitgeput is. Dit verschijnsel, hoezeer ook onverwacht bij een hertachtig dier als *Tragulus*, is intusschen niet zoo heel ongewoon, en het komt waarschijnlijk méér voor dan men denkt. Zoo is het b.v. iederen Hollandschen strooper bekend, dat het duinkonijn gemakkelijk in te loopen en te vangen is, wanneer het al vluchtende op een zandvlakte terecht komt. Bezoekers van de laatste Afrika-films hebben ook kunnen zien, hoe een leeuw, nadat zijn aanvalssprong op een prooidier toevallig mislukt was, onmiddellijk de achtervolging opgaf, klaarblijkelijk omdat hij niet in staat was, langer dan een kort moment zijn aanvankelijke vlugheid te blijven behouden. Aangezien vluchtende dieren gewoonlijk spoedig de eene of andere dekking weten te bereiken, zal men slechts zelden in de gelegenheid zijn, het bedoelde uitputtingsverschijnsel te constateeren en blijft dus elk waargenomen geval alleszins der vermelding waard.

Juli 1932.

W. C. VAN HEURN.

Iets over het spuwgift van de Naja tripudians sputatrix. — In het boek „De Gifslangen van Java” vermeldt Dr KOPSTEIN ook een en ander over zijn proefnemingen met bovengenoemd gif. Daaruit zou de gevolgtrekking te maken zijn, dat dit gif van vrij onschuldigen aard is. Het lijkt mij daarom niet overbodig, mede ter waarschuwing voor hen, die ermede in aanraking mochten komen, een geval mede te deelen, waaruit blijkt, dat dit gif toch niet zoo onschuldig is. Eenigen tijd geleden wilde mijn hond, die nogal agressief is, een cobra aanvallen, doch op een afstand van $\pm \frac{3}{4}$ m kreeg hij een hoeveelheid spuwgift van de cobra in het oog. Oogenblikkelijk staakte de hond den aanval en gaf, door met zijn kop over den grond en langs zijn voorpooten te wrijven, duidelijke bewijzen, dat hij pijn had. Het oog traande sterk en de oogleden zwollen in enkele minuten zóó op, dat het oog gesloten was. Daar op de plaats van het gebeuren geen water aanwezig was, moest ik wachten met uitwasschen tot ik thuis kwam. Hiermede was een klein half uur gemoeid. De oogleden waren toen zoo sterk gezwollen, dat het leek, alsof de oogappel was weggezonden; van dezen was bij het openen der

oogleden niets te zien. Na geregeld uitwasschen met boorwater was het oog na ± 4 dagen weer normaal geworden; de oogappel was weer zichtbaar. Toen bleek evenwel, dat er over den oogappel een blauw waas lag, zoodat ik voor blindheid vreesde. Na ongeveer een maand was ook dit verdwenen; er was van blindheid geen sprake.

Dit geval heeft zich later nog eens herhaald met precies hetzelfde verloop. Ook toen was ik niet in de gelegenheid direct het oog uit te wasschen en moest ik dit tot thuiskomst uitstellen.

Wat zou er evenwel gebeurd zijn wanneer ik die geregelde wasschingen had nagelaten?

Inlanders beweren vaak, dat honden er blind van kunnen worden. Waar het een bekend feit is, dat Inlanders hun honden verwaarlozen, is hieruit gemakkelijk af te leiden, dat het nalaten van het uitwasschen blindheid ten gevolge kan hebben. Dat Dr KOPSTEIN niet zulke ongunstige gevolgen heeft ondervonden, is mogelijk te verklaren, doordat hij zeer begrijpelijk niet de uitwerking heeft afgewacht en direct door wasschingen het gif verdund en weggespoeld heeft.

Voorts blijft het een feit, dat de hond direct buiten gevecht gesteld was.

De eerste slang was ruim een meter lang, de tweede leek mij iets kleiner toe, doch ik kan dit niet zeker zeggen, daar zij ontsnapt is.

Bij het dooden der eerste slang deed ik nog een eigenaardige ontdekking. Na den eersten slag, waardoor de cobra verlamd was, spoot zij een dun straaltje helder vocht ± 4 cm ver uit den bek. Zou uit bovenstaande feiten afgeleid kunnen worden, dat de cobra over twee verschillende wapens beschikt, ten eerste over de gevreesde giftanden en ten tweede over een gifklier, waaruit zij een straaltje gif kan spuiten, wat zij door gelijktijdig blazen kan verstuiven? Want uit de giftanden kan het door mij waargenomen straaltje vocht toch niet zijn voortgekomen. Door dit wapen zou de cobra in staat zijn reeds op eenigen afstand haar tegenstanders te treffen, en de door mij waargenomen gevolgen wijzen er wel op, dat het geen onschuldig wapen is.

M. B. DE RIDDERS.

NASCHRIFT. — De gifklieren zijn van huis uit speekselklieren (de parotiden), doch met gewijzigde functie. De secretie heeft voortdurend plaats, hoewel in geringere mate dan tijdens den beet. Het secreet vermengt zich dus met dat der overige speekselklieren en wordt tegelijk daarmee weggeblazen als het dier zg. „spuwt”. Het geheele mengsel lost zich dan op tot een wolk van fijne druppeltjes, die men b. v. op een glasplaat opvangen en stuk voor stuk op hun giftigheid onderzoeken kan. Mist de slang de gelegenheid tot krachtig blazen, dan vormt zich een straaltje. Dit is hetgeen de schrijver gezien heeft, zoodat er in het verschijnsel niets specifieks is.

Volgens mijn waarnemingen in de laatste jaren kan de zwarte cobra echter niet alleen kleine druppels, maar ook zeer groote massa's op eens spuwen. Ik zag in den laatsten tijd herhaaldelijk „bommen” op de glazen ruiten die 1,5 cm² en zelfs meer bedekten.

In de Javalanden schijnt men het spuwsel zeer te vreezen. De menschen beweren daar, dat het op de huid ontstekingen veroorzaakt. Het lijkt mij niet onwaarschijnlijk, dat het gif, als het in een open wond terecht komt, zelfs een echte vergiftiging veroorzaken kan. Wij weten echter uit de praktijk daarover niets, omdat de geheele medische literatuur niets erover bevat.

Voor het gif van de Afrikaansche spuwslangen zijn honden zeer gevoelig; zij moeten er zelfs blind van kunnen worden. Vermoedelijk bevordert de vaak ontstoken conjunctiva de resorptie van het gif.

Niemand kan beweren, dat een dierlijk gif onder alle omstandigheden onschuldig is. Zoo weet ik b. v. een geval van een zeer zware intoxicatie bij een gezonden en krachtigen bioloog door een slang, die anders niet eens in staat is, een rat of duif doodelijk te vergiftigen. Bij onze zwarte, spuwende cobra schijnt echter het spuwsel op de gezonde huid en ook op het gezonde hoornvlies geen ernstige veranderingen te veroorzaken, als het vlug en volkomen wordt afgewasschen.

Dr F. KOPSTEIN.

Homonoia riparia. — Misschien interesseert U het feit, dat ik na vier jaar zoeken op geringe hoogte boven zee in de K. Maeng *Homonoia riparia* vond, welke ik tot dusverre in de Minahasa, dus in Noord Celebes, nog nooit had aangetroffen (vgl. De Trop. Nat. XIII, 1924, p. 46).

STEUP.